

Трудове право; право соціального забезпечення

УДК 271

Кузьменко Валентин Сергійович

*асистент кафедри безпеки життєдіяльності та професійно-прикладної фізичної підготовки
Херсонська державна морська академія*

Kuzmenko Valentyn

*Assistant of the Department of Health and Safety,
Professional and Applied Physical Training*

Kherson State Maritime Academy

ORCID: 0000-0003-3515-2912

Кузьменко Олена Юріївна

*старший викладач кафедри економіки та морського права
Херсонська державна морська академія*

Kuzmenko Olena

Senior Lecturer of the Department of Economics and Maritime Law

Kherson State Maritime Academy

ORCID: 0000-0001-7542-7322

**СТРАТЕГІЇ ВРЕГУЛЮВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ З
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА МОРСЬКОМУ
ТРАНСПОРТІ**

**STRATEGIES FOR SETTLEMENT OF CURRENT ISSUES ON
ENSURING LABOR SAFETY IN MARITIME TRANSPORT**

Анотація. Вступ. Стратегії врегулювання актуальних питань з забезпечення охорони праці на морському транспорті включають у себе комплекс заходів та правових механізмів для забезпечення безпеки та здоров'я моряків та інших працівників у цій галузі. Вони ґрунтуються на

аналізі особливостей морського транспорту, його умов праці та ризиків, що з ними пов'язані. Національне законодавство має вирішальне значення у регулюванні питань охорони праці на судах, адже воно визначає права та обов'язки учасників морського перевезення та механізми їх захисту. Однак для вирішення багатьох аспектів охорони праці на морському транспорті також необхідна міжнародна співпраця та узгодження зі стандартами та нормами Інтернаціональної морської організації (ІМО) та інших відповідних міжнародних організацій.

Мета статті полягає у всебічному дослідженні стратегії врегулювання актуальних питань із забезпечення охорони праці на морському транспорті, визначенні нормативно-правових актів і їх вплив на регулювання охорони праці на морському транспорті, а також особливості адаптації українського законодавства у сфері охорони праці до європейських та міжнародних стандартів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання охорони праці на морському транспорті, включаючи міжнародні конвенції, вітчизняні закони та підзаконні акти; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері охорони праці та безпеки на морському транспорті.

В процесі здійснення дослідження використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування – для характеристики складових системи охорони праці на морському транспорті та функцій, пов'язаних із забезпеченням безпеки праці (цей метод допоміг визначити основні проблеми у сфері охорони праці та ризики, пов'язані з роботою на морському транспорті); метод формалізації, аналізу та синтезу (використано для дослідження вітчизняного і міжнародного законодавства, їх адаптації для ефективного подолання питань з охорони праці на морському транспорті); порівняльного аналізу (для зіставлення

різних підходів до охорони праці на морському транспорті у різних країнах). логічного узагальнення результатів (для формулювання висновків і розробки рекомендацій щодо вдосконалення охорони праці на морському транспорті); цей метод допоміг інтегрувати результати аналізу та синтезу в єдину концепцію, що враховує всі аспекти охорони праці.

Результати. У науковій статті розкрито проблематику охорони праці на морському транспорті і необхідність створення безпечного середовища для працівників, які працюють в таких специфічних умовах. Визначено причини виникнення загрози для безпеки судноплавства та всього екіпажу. Встановлено основоположні нормативно-правові акти, які регулюють професійну діяльність моряків. Розглянуто роль конвенцій та угод у сфері охорони праці на морському транспорті. Зроблено аналіз вітчизняних напрацювань у сфері охорони праці на морському транспорті, та розкрито необхідність адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів. Встановлено, що головною причиною неефективності системи охорони праці в Україні є недотримання європейських та міжнародних стандартів, а також не адаптованість вітчизняного законодавства до міжнародних актів у сфері охорони праці на морському транспорті.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу саме на удосконаленні норм у сфері охорони праці на морському транспорті, захисті життя і здоров'я працівників, з метою підвищення ефективності морських перевезень. Важливим елементом подальшого дослідження є необхідність постійно адаптувати стратегії регулювання до змін у міжнародних стандартах та використовувати сучасні технології для покращення процесів охорони праці й зниження виробничих ризиків для моряків.

Ключові слова: безпека, морський транспорт, охорона праці, екіпаж, судно, капітан.

Summary. *Introduction.* The strategies for the settlement of urgent issues of labor protection in maritime transport include a set of measures and legal mechanisms to ensure the safety and health of seafarers and other workers in this field. They are based on the analysis of the peculiarities of maritime transport, its working conditions and the risks associated with them. National legislation is of decisive importance in the regulation of occupational health and safety issues on ships, because it determines the rights and obligations of participants in maritime transport and the mechanisms of their protection. However, international cooperation and coordination with the standards and regulations of the International Maritime Organization (IMO) and other relevant international organizations are also necessary to address many aspects of occupational health and safety in maritime transport.

Purpose. The purpose of the article is a comprehensive study of the strategy for the settlement of current issues related to occupational health and safety in maritime transport, the definition of legal acts and their impact on the regulation of occupational health and safety in maritime transport, as well as the peculiarities of the adaptation of Ukrainian legislation in the field of occupational health and safety to European and international standards.

Materials and methods. The research materials are: 1) regulatory and legal support for the regulation of occupational health and safety in maritime transport, including international conventions, domestic laws and by-laws; 2) works of domestic and foreign authors conducting scientific and practical research in the field of labor protection and safety in maritime transport.

In the process of conducting the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping – to characterize the components of the labor protection system on sea transport and functions related to ensuring labor safety (this method helped to identify the main problems in the field of labor protection and the risks associated with work on sea transport);

the method of formalization, analysis and synthesis (used for the study of domestic and international legislation, their adaptation to effectively overcome issues of labor protection in maritime transport); comparative analysis (to compare different approaches to labor protection in maritime transport in different countries). logical summarization of the results (for formulating conclusions and developing recommendations for improving labor protection in maritime transport); this method helped to integrate the results of analysis and synthesis into a single concept that takes into account all aspects of labor protection.

Results. The scientific article revealed the problems of labor protection in maritime transport and the need to create a safe environment for workers who work in such specific conditions. The causes of the threat to the safety of shipping and the entire crew have been identified. Basic legal acts regulating the professional activity of seafarers have been established. The role of conventions and agreements in the field of labor protection in maritime transport is considered. An analysis of domestic developments in the field of labor protection in maritime transport was made, and the need to adapt domestic legislation to international standards was revealed. It was established that the main reason for the ineffectiveness of the labor protection system in Ukraine is non-compliance with European and international standards, as well as the lack of adaptation of domestic legislation to international acts in the field of labor protection in maritime transport.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention precisely on the improvement of standards in the field of labor protection in maritime transport, protection of life and health of workers, with the aim of increasing the efficiency of maritime transport. An important element of further research is the need to constantly adapt settlement strategies to changes in international standards and use modern technologies to improve occupational health and safety processes and reduce occupational risks for seafarers.

Key words: *safety, maritime transport, labor protection, crew, vessel, captain.*

Постановка проблеми. Проблематика охорони праці на морському транспорті визначається низкою складних аспектів, включаючи нормативно-правову базу, характер праці та умови на воді. Нормативно-правові акти регулюють не лише безпеку праці, але й соціально-економічні та санітарно-гігієнічні аспекти для збереження життя та здоров'я працівників. Важливо створити безпечне і здорове середовище для працівників морського транспорту з мінімізацією негативного впливу виробництва на їхнє життя та здоров'я. Для цього необхідні стратегії регулювання, спрямовані на забезпечення нормального функціонування виробничого процесу та захист працівників. Такі стратегії повинні враховувати специфіку морського середовища, соціально-психологічні умови та природні фактори, що впливають на працю на судах. Наявність ефективної нормативно-правової бази сприятиме покращенню умов праці та зменшенню ризиків для працівників морського транспорту.

Створення безпечних умов праці на морському транспорті має стратегічне значення для забезпечення стабільності та безпеки морських перевезень. Такі стратегії також сприятимуть збільшенню ефективності роботи на судах та зниженню випадків нещасних випадків на морі. Інтеграція міжнародних стандартів та норм в регулювання охорони праці на морському транспорті сприятиме створенню єдиної системи безпеки на всіх видах судноплавства. Важливо також забезпечити належний контроль за дотриманням норм безпеки праці на морських судах. Інформування та навчання працівників щодо безпеки та правил поведінки на воді також має велике значення для попередження нещасних випадків. Адаптація стратегій охорони праці до змін у законодавстві та міжнародних стандартах дозволить підтримувати високий рівень безпеки на морі. Інноваційні підходи до

охорони праці на морському транспорті можуть сприяти підвищенню ефективності та зниженню ризиків для працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання стратегії врегулювання актуальних питань із забезпечення охорони праці на морському транспорті займалася низка вітчизняних науковців. Зокрема серед них варто зазначити Н. Р. Врублевського [13], який досліджував питання безпеки на морі, визначаючи головні проблеми захисту майна і людського ресурсу. Окрім того, до дослідників варто віднести В. М. Андрієнка [16], який досліджував стандарти безпеки праці в загальному вимірі, однак не залишив поза увагою і такий специфічний вид транспорту як морський транспорт. Низка Конвенцій, які наразі складають системи морського законодавства також містять норми, якими регулюється безпека праці моряків. Визначальним міжнародним нормативно правовим актом є Загальна декларація прав людини, яка сприяє захисту прав працівників не залежно від їх сфери діяльності.

Мета статті полягає у всебічному дослідженні стратегії врегулювання актуальних питань із забезпечення охорони праці на морському транспорті, визначенні нормативно-правових актів і їх вплив на регулювання охорони праці на морському транспорті, а також особливості адаптації українського законодавства у сфері охорони праці до європейських та міжнародних стандартів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання охорони праці на морському транспорті, включаючи міжнародні конвенції, вітчизняні закони та підзаконні акти; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері охорони праці та безпеки на морському транспорті.

В процесі здійснення дослідження використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування – для характеристики

складових системи охорони праці на морському транспорті та функцій, пов'язаних із забезпеченням безпеки праці (цей метод допоміг визначити основні проблеми у сфері охорони праці та ризику, пов'язані з роботою на морському транспорті); метод формалізації, аналізу та синтезу (використано для дослідження вітчизняного і міжнародного законодавства, їх адаптації для ефективного подолання питань з охорони праці на морському транспорті); порівняльного аналізу (для зіставлення різних підходів до охорони праці на морському транспорті у різних країнах). логічного узагальнення результатів (для формулювання висновків і розробки рекомендацій щодо вдосконалення охорони праці на морському транспорті); Цей метод допоміг інтегрувати результати аналізу та синтезу в єдину концепцію, що враховує всі аспекти охорони праці.

Виклад основного матеріалу. Просторові та географічні особливості України визначили її морською державою. Однак за нетривалий час вона, на жаль, втратила свої первісні позиції морської держави, значним чином із-за суттєвого зниження конкурентоспроможності морегосподарського комплексу. Насамперед цьому сприяли не лише державні, але й міжнародні причини. У сучасному світі, неможливо уявити країну, яка має доступ до моря, без стратегічного розвитку морського сектору та впровадження ефективної морської політики. Навіть ті держави, які не мають прямого доступу до моря, прагнуть брати участь у використанні ресурсів Світового океану та створення раціональних і безпечних транспортно-логістичних мереж для перевезення товарів, що виробляються в рамках міжнародного співробітництва [1, с. 3].

Функціональною особливістю морського комплексу є мореплавство – діяльність, пов'язана із використанням суден з метою перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти, здійсненням промислу, видобування корисних копалин, розвідки й випробування, а також іншої, необхідної людству діяльності. У зв'язку зі значно розширеним ступенем мобільності та

універсальності праця моряка носить міжнародний характер, оскільки він здійснює свої трудові обов'язки по всьому Світовому океану. Оскільки морська галузь є специфічним видом трудових відносин, цілком справедливо виникає необхідність врегулювання норм з охорони праці на морському транспорті. Безпека судноплавства означає забезпечення захисту людського життя, здоров'я, довкілля і майна як на морі, так і на внутрішніх водних шляхах. Вона передбачає відсутність серйозних ризиків, пов'язаних із загрозою для життя та здоров'я людей, шкодоносним впливом на довкілля або матеріальними збитками. Загалом, безпека на судні залежить не лише від ступеня надійності судна та його елементів, а й від рівня кваліфікації персоналу та організації роботи на судні [2].

У сфері функціонування морського та річкового транспорту, загрози для безпеки судноплавства та всього екіпажу найчастіше виникають через такі причини:

- зношеність суден та їхнього обладнання, включаючи суднове, портове та інше устаткування;
- недостатня комплектація водних шляхів навігаційними знаками та гідротехнічними спорудами;
- недотримання графіку ремонтних та технічних робіт;
- порушення правил зберігання та транспортування небезпечних речовин; відхилення від проєктних норм при виробництві та експлуатації устаткування та технічних засобів;
- перевищення норм перевезення пасажирів і вантажів;
- неповне забезпечення суден рятувальними засобами;
- порушення правил безпеки та охорони праці;
- вчинення правопорушень і злочинів, які становлять загрозу для безпеки водного транспорту тощо.

За вітчизняним законодавством, правила з охорони праці включають не лише внутрішні правові норми українського законодавства, але й вимоги

міжнародних правових актів. Відповідно до статті 9 Конституції України [3], міжнародні договори, які були затверджені Верховною Радою України, визначаються невід'ємною частиною національного законодавства. Аналогічне твердження міститься і в Законі України «Про міжнародні договори України» [4]. Зважаючи на вказані нормативно-правові акти варто підкреслити, що у випадку, якщо міжнародним договором встановлені інші правила, ніж у внутрішньому законодавстві, застосовуються положення саме цього міжнародного договору. Закон України «Про охорону праці» [5] є ключовим правовим актом, який встановлює загальні принципи та стандарти забезпечення безпеки та здоров'я працівників у всіх галузях економіки, включаючи морський транспорт. Цей закон зобов'язує всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють морські перевезення, дотримуватися встановлених принципів та норм. Охорона праці у морському транспорті охоплює специфічні вимоги, які враховують особливості умов праці та професійної діяльності моряків. Ці вимоги можуть бути визначені окремими нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність морських компаній, портових установ та інших учасників морського транспорту.

Порядок здійснення професійної діяльності моряків регулюється як нормами вітчизняного законодавства, так і міжнародними договорами та угодами. Варто відзначити, що на міжнародному рівні право на охорону праці закріплено в Загальній декларації прав людини. Відповідно до статті 23 Декларації [6], людина має право на справедливі та сприятливі умови праці. Разом з тим, Загальна декларація прав людини стверджує невід'ємність та недоторканність прав кожної людини, в тому числі моряків, на справедливі умови праці, належну оплату праці, захист від будь-якої форми дискримінації та адекватні умови життя і медичного обслуговування. Охорона праці моряків містить в собі встановлені стандарти безпеки та захисту праці на суднах, регулярний медичний огляд, навчання та

підготовку з питань безпеки, а також створення умов для психологічного та соціального благополуччя моряків. Ці ознаки спрямовані на захист гідного життя та умов праці моряків, а також на забезпечення безпеки морського судноплавства в цілому.

Окрім того, особливості забезпечення безпеки моряків визначено низкою міжнародних «морських» документів загального характеру, зокрема Міжнародною конвенцією про підготовку і дипломування моряків та несення ваhti 1978 р. [7], Конвенцією ООН про морське право 1982 року [8], Конвенцією про охорону людського життя на морі 1974 р. [9], Конвенцією про міжнародні правила попередження зіткнення суден у морі 1972 р. [10], та ін.

Досліджуючи визначення стратегій врегулювання актуальних питань із забезпечення умов праці, варто перш за все розпочати із проблем, які наразі є найбільш вагомими у сфері морського транспорту. Так, однією із нагальних проблем є піратство. Піратство не лише створює загрозу для безпеки морських шляхів, але також породжує серйозні соціальні та економічні проблеми. Його наслідки відчутні у міжнародній торгівлі, де зростають витрати на перевезення товарів, а у деяких випадках це може призвести до глобальної гуманітарної кризи. Завдяки сучасним технологіям та цифровим засобам, пірати постійно удосконалюють свої методи, ускладнюючи їх виявлення та протидію [11].

Пірати захоплюють кораблі з метою викрадення цінних вантажів та швидкого продажу судна або викупу екіпажу. У випадку захоплення судна, пірати несуть відповідальність визначену статтею 15 Конвенції 1958 року [10] та статтею 101 Конвенції 1982 року [8]. Поширення піратства є наслідком взаємодії політичних, соціальних та економічних чинників. Саме розуміння визначених чинників є важливим для розробки стратегій боротьби з цим явищем, а відтак, і охорони праці моряків. Боротьба із піратством має вестися не на локальному, а на міжнародному рівні,

сприяючи розвитку безпеки та гарантування морякам належних і безпечних умов праці. Створення коаліцій та спільна міжнародна ініціатива спроможні вирішити це питання. Більшість країн розуміють, що піратство це не лише загроза безпеці моряків, але й всьому морському простору, бо не відомо де наступного разу чекатиме неприємна несподіванка. З цією метою країнам необхідно об'єднатися навколо спільного ворога – піратів, і докласти зусиль для його подолання. Методи боротьби з піратством мають бути ефективними та дієвими. Разом із тим, необхідно відзначити, що наразі існує постійна необхідність у вдосконаленні стратегій боротьби із піратством. Боротьба з піратством вже дає помітні результати, однак до кульмінації ще далеко. Варто залучити до цієї боротьби технічний прогрес і сучасні засоби стеження, щоб заздалегідь знати, як краще зробити в тій чи іншій ситуації [12, с. 35].

Наступна проблема, яка впливає на здійснення професійної діяльності, є погодні умови та технічні проблеми. І одну і другу загрозу розглянемо в комплексі. Погодні умови – це природні явища, які несуть в собі величезну загрозу не лише для судна та майна. Що на ньому знаходиться, але й значною мірою впливає на людину. Відкорегувати або віднадити вплив погодних умов неможливо. Єдиним більш-менш дієвим методом є професійна навченість екіпажу та технічний стан судна. Зважаючи на те, що судна це знаряддя заробляння грошей, більшість власників закривають очі на деякі проблеми, що реально є на судах. Як наслідок, несправний чи неналежний технічний стан може завдати непоправної шкоди життю чи здоров'ю людини. Варто пам'ятати, що не менш загрозливим є й людський фактор, що може стати причиною загрози охорони праці на морському транспорті. Ненавчений чи непроінструктований екіпаж – велика проблема на судні. Якщо виникає певна надзвичайна ситуація, професійна особа повинна чітко виконувати свої дії, аби не завдати шкоди ні собі, ані тим хто поруч.

Ще одна нагальна проблема, яка впливає на умови праці моряків це тероризм і зловживання безпекою. Досить часто судна стають об'єктами терористичних атак. В процесі транспортування цінних вантажів судна, а разом із ними й весь екіпаж, стають жертвами дій, які загрожують не лише національній, а й міжнародній безпеці. Стратегії боротьби із тероризмом та зловживанням безпекою такі ж як і для боротьби з піратством – сучасні системи стеження і моніторингу великих обсягів Світового океану та новітня зброя, що використовується для захисту судна, вантажу (якщо це вантажне судно) та людей, що на ньому знаходяться [13, с. 41].

Визначивши головні міжнародно-правові документи, якими регулюється охорона праці на морському транспорті, варто вказати, що наразі існує безліч дієвих механізмів, які б сприяли забезпеченню охорони праці моряків. Оскільки праця моряка є специфічним видом діяльності, міжнародне морське співтовариство уважно контролює дотримання трудових прав моряків на судах та період їхнього перебування на морі. Це відбувається через постійний перегляд міжнародних конвенцій та стандартів, прийняття нових документів та рекомендацій з питань їхньої імплементації та контролю. Загалом, цей процес має велике значення, оскільки впливає як на умови праці, ефективність виконання обов'язків на морському транспорті, так і на забезпечення захисту життя та здоров'я моряків. Особливу увагу варто зосередити на Конвенції про працю в морському судноплаванні 2006 року [14], яка вступила в дію у 2013 році. Вказаний міжнародний нормативно-правовий акт має на меті захист прав моряків та систематизацію нормативно-правових актів, які регулювали сферу морського трудового законодавства до її прийняття. На сьогодні понад 80 держав-членів Міжнародної організації праці приєдналися до цієї конвенції.

За значний шлях своєї незалежності Україна не змогла ратифікувати конвенцію МОП від 2006 року [14]. Цьому фактору сприяла низка причин.

В лютому 2021 року проекти законів України щодо ратифікації Конвенції Міжнародної організації праці 2006 року була повернута розробнику на доопрацювання. Зазначалося, що в змісті закону необхідно актуалізувати норми. Відповідно до чинного законодавства, оскільки прийнятий у грудні 2020 року Верховною Радою України «Закон про внутрішній водний транспорт» [15] містить певні суперечності із Конвенцією, а тому необхідно налагоджувати роботу і продовжувати працювати в заданому напрямку.

Міністерство інфраструктури України опублікувало на своєму офіційному вебсайті нові проекти законів України щодо ратифікації зазначеної Конвенції та внесення змін до відповідних законодавчих актів. Проте, зміст цих законопроектів свідчить про те, що питання ратифікації може залишитися невирішеним найближчим часом. Запропоновані у проектах законів підходи до забезпечення виконання положень Конвенції мають фрагментарний характер та не узгоджені з основними законами України у відповідних сферах, виявляють внутрішні суперечності та помилки.

Як зазначає С. В. Ківалов, Конвенція МОП від 2006 року – це обов’язків нормативно-правовий документ, що закріплює працю моряків за кордоном. В силу тривалих напрацювань Конвенція вмістила в себе низку профільних нормативно-правових актів, які регулюють працю моряків на морському транспорті [16, с. 9].

Європейські та міжнародні стандарти у сфері безпеки праці та законодавство України об’єднуються за різними напрямками регулювання охорони праці. Ці напрями включають:

- умови праці, що охоплюють питання заробітної плати, інформування працівників про умови трудового договору, встановлення робочого часу, відпусток, та запобігання дискримінації на робочому місці та при працевлаштуванні;

- робочі місця та обладнання, що встановлюють мінімальні вимоги безпеки та здоров'я на робочому місці, правила використання робочого обладнання, інструкції з використання засобів індивідуального захисту, а також встановлення знаків безпеки та здоров'я праці;
- охорона праці для окремих категорій працівників, таких як молодь, жінки та інваліди;
- безпека праці для конкретних видів діяльності;
- вплив особливих ризиків на стан безпеки праці, таких як праця з моніторами, ручне вантаження, біологічні, хімічні, фізичні та електромагнітні фактори, шум, механічна вібрація, а також канцерогени та мутагени [17, с. 45].

Адаптація законодавства України включає поступове приведення його у відповідність із європейськими та міжнародними стандартами охорони праці. Це має на меті встановлення єдиних та загальноприйнятих нормативних, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і медико-профілактичних заходів і засобів. Головна мета полягає у збереженні життя, здоров'я і працездатності людини під час її трудової діяльності [18, с. 5-6].

Однією з причин неефективної системи охорони праці в Україні є недотримання європейських та міжнародних стандартів, що спричинене переходом від радянської системи до європейської. Дослідники вважають, що такі відмінності є природними, оскільки Україна має адаптувати норми до своїх умов, не порушуючи загальних принципів ЄС. Важливо проводити міжнародний обмін експертами з різних країн, перш за все з ЄС, для реформування законів, враховуючи специфіку українських виробництв, але відповідаючи європейським стандартам. Також важливо залучати європейських експертів для міжнародної сертифікації української продукції, що сприятиме довірі до українських законів та виробів на міжнародному рівні [19].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Встановлено, що стратегії врегулювання актуальних питань забезпечення охорони праці на морському транспорті відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки та здоров'я моряків під час їхньої професійної діяльності. Військові конфлікти та загрози на морських портах підкреслюють необхідність постійного оновлення та удосконалення законодавства щодо охорони праці на морському транспорті. Узагальнено, що удосконалення норм охорони праці на морському транспорті є важливим завданням для забезпечення безпеки працівників та підвищення ефективності морських перевезень. Контроль за дотриманням норм охорони праці здійснюється через спеціальні комісії на морських підприємствах, що сприяє підтримці безпеки на морі. Для подальшого розвитку галузі необхідно постійно адаптувати стратегії врегулювання до змін у міжнародних стандартах та використовувати сучасні технології для покращення процесів охорони праці й зниження виробничих ризиків для моряків.

Література

1. Пріоритети державної морської політики у сфері функціонування та розвитку морегосподарського комплексу України : аналіт. доповідь / О.В. Собкевич та ін. Київ : НІСД, 2016. 46 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/morska_politika-54a10.pdf (дата звернення: 01.05.2024).

2. Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті : Наказ Міністерства транспорту України від 20.11.2003 № 904. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1193-03#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

3. Конституція України від 28.06.1996 № 30 ст. 141. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 06.05.2024).

4. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 №1906-IV. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 06.05.2024).

5. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 №2694-XII. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 06.05.2024).

6. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року №995-015. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text(дата звернення: 06.05.2024).

7. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти від 07.07.1978. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text (дата звернення: 10.05.2024).

8. Про морське право : Конвенція ООН від 10.12.1982. *LIGA 360 : вебсайт*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU82K23R> (дата звернення: 05.05.2024).

9. Про охорону людського життя на морі : Конвенція від 01.11.1974. *Державна Служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України : вебсайт*. URL: <https://marad.gov.ua/ua/npa/mizhnarodna-konvenciya-pro-ohoronu-lyudskogo-zhittya-na-mori-1974-roku-solas-74> (дата зверненн: 06.05.2024).

10. Про міжнародні правила попередження зіткнення суден у морі: Конвенція від 20.10.1972. *Державна Служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України : вебсайт*. URL:

<https://marad.gov.ua/ua/npa/konvenciya-pro-mizhnarodni-pravila-poredzhennya-zitknennya-suden-u-mori-1972-roku> (дата звернення 06.05.2024).

11. Пиратству – бой, а юрисдикции – буй. *Газета Юридическая практика*. 18.05.2010. № 20(647). URL: https://pravo.ua/articles_category/vypusk-20-647/ (дата звернення: 10.05.2024).

12. Бакаєв Д.О. Піратство. Причини виникнення та методи боротьби. *Сучасні проблеми морського транспорту та безпека мореплавства* : матеріали XIII Всеукр. судент. наук. конф. (м. Херсон, 23 листопада 2023 р.). Херсон : Видавництво ХДМА, 2023. С. 34-36.

13. Врублевський Н.Р. Безпека життєдіяльності на морі: загрози та заходи для забезпечення морської безпеки. *Сучасні проблеми морського транспорту та безпека мореплавства* : матеріали XIII Всеукр. судент. наук. конф. (м. Херсон, 23 листопада 2023 р.). Херсон : Видавництво ХДМА, 2023. С. 40-42.

14. Про працю у морському судноплаванні : Конвенція Міжнародної організації праці від 23.02.2006. URL: <https://mtu.gov.ua/files/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%202006.pdf>(дата звернення: 05.05.2024).

15. Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020 №1054-IX. *Верховна Рада України* : офіційний вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

16. Ківалов С.В. Конвенція МОП 2006 року про працю в морському судноплаванні: шлях до ратифікації. *LEX PORTUS*. 2019. № 4. С. 7-27. URL: https://lexportus.net.ua/vipusk-4-2019/kivalov_s_v_konventsiiia_mop_2006_roku_pro_pratsiu_v_morskomu_sudnoplavstvi_shliakh_do_ratyfikatsii.pdf (дата звернення: 05.05.2024).

17. Андрієнко В.М. Стандарти безпеки праці: зарубіжний досвід. *Агросвіт*. 2014. № 6. С. 41-47.

18. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) : у 2 т. / Державний департамент з питань адаптації законодавства. *Українська асоціація фахівців трудового права*. Харків – Київ, 2006.Т. 1. 680 с.

19. Качинська Н.Ф., Козловський А.Г. Стан охорони праці України на шляху розвитку міжнародних відносин. *Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки* : збірник матеріалів XVI Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 11-12 травня 2017 р.). Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2017. С. 87-92. URL: <http://confopcb.iee.kpi.ua/proc/article/viewFile/118229/112512> (дата звернення: 05.05.2024).

References

1. Sobkevych O.V. (2016). Priorities of state maritime policy in the sphere of functioning and development of the maritime complex of Ukraine. Kyiv, Ukraine: National University of Strategic Studies. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/morska_politika-54a10.pdf [in Ukrainian].

2. Regulations on the safety management system of navigation on sea and river transport: Order of the Ministry of Transport of Ukraine dated November 20, 2003 No. 904. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1193-03#Text> [in Ukrainian].

3. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 30, Art. 141. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. On international treaties of Ukraine: Law of Ukraine dated June 29, 2004 No. 1906-IV. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> [in Ukrainian].
5. On labor protection: Law of Ukraine dated 14.10.1992 No. 2694-XI. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> [in Ukrainian].
6. General Declaration of Human Rights dated 10.12.1948 No. 995-015. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].
7. International convention on training and certification of seafarers and watchkeeping dated 07.07.1978. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text [in Ukrainian].
8. On maritime law: UN Convention dated 10.12.1982. *LIGA 360: website*. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MU82K23R> [in Ukrainian].
9. On the protection of human life at sea: Convention dated November 1, 1974. *State Service of Maritime and Inland Water Transport and Shipping of Ukraine: website*. Retrieved from <https://marad.gov.ua/ua/npa/mizhnarodna-konvenciya-pro-ohoronu-lyudskogo-zhittya-na-mori-1974-roku-solas-74> [in Ukrainian].
10. On international rules for preventing collision of ships at sea: Convention dated 10.20.1972. *State Service of Maritime and Inland Water Transport and Shipping of Ukraine: website*. Retrieved from <https://marad.gov.ua/ua/npa/konvenciya-pro-mizhnarodni-pravila-poperedzhennya-zitknennya-suden-u-mori-1972-roku> [in Ukrainian].
11. Piracy is a fight, and jurisdiction is a boom. *Hazeta Yurydycheskaia praktyka*. 2010. № 20(647). Retrieved from https://pravo.ua/articles_category/vypusk-20-647/ [in Russian].

12. Bakaiev D.O. (2023). Causes and methods of struggle. Modern problems of sea transport and navigation safety. Kherson: KhDMA Publishing House. pp. 34-36 [in Ukrainian].

13. Vrublevskiy N.R. (2023). Life safety at sea: threats and measures to ensure maritime safety. Modern problems of sea transport and navigation safety. Kherson: KhDMA Publishing House. pp. 40-42 [in Ukrainian].

14. About work in maritime shipping: Convention of the International Labor Organization dated 23.02.2006. Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_519 [in Ukrainian].

15. On inland water transport: Law of Ukraine dated 03.12.2020 No. 1054-IX. *Verkhovna Rada of Ukraine: website*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text> [in Ukrainian].

16. Kivalov S.V. (2019). The 2006 ILO Maritime Labor Convention: the road to ratification. *LEX PORTUS*, no 4, pp. 7-27. Retrieved from https://lexportus.net.ua/vipusk-4-2019/kivalov_s_v_konventsiiia_mop_2006_roku_pro_pratsiu_v_morskomu_sud_noplavstvi_shliakh_do_ratyfikatsii.pdf [in Ukrainian].

17. Andriienko V.M. (2014). Labor safety standards: foreign experience. *Agrosvit*, no. 6, pp. 41-47 [in Ukrainian].

18. Venedyktov V.S. (2006). *Labor protection: European and international standards and legislation of Ukraine (comparative analysis)*. Kharkiv-Kyiv, Ukraine: State Department for Adaptation of Legislation. Ukrainian Association of Labor Law Specialists [in Ukrainian].

19. Kachynska N.F., & Kozlovskiy A.H. (2017). The state of labor protection of Ukraine on the way to the development of international relations. Problems of labor protection, industrial and civil safety. Kyiv: KPI im. Igor Sikorskyi, pp. 87-92. Retrieved from <http://confopcb.iee.kpi.ua/proc/article/viewFile/118229/112512> [in Ukrainian].